

Mika Vidlund

Eläkkeistä ulkomailla:
Ison-Britannian eläkeuudis-
tus

Eläketurvakeskuksen
katsauksia 2001:5

2001

TIIVISTELMÄ

Katsauksessa kerrotaan Ison-Britannian eläketurvan keskeisistä uudistuksista. Uudistukset perustuvat hyvin pitkälti Ison-Britannian hallituksen vuonna 1998 julkaisemiin uudistusehdotuksiin. Uudistusten tavoitteena on parantaa erityisesti pienituloisten eläkeläisten toimeentuloturva ja samalla kohdistaa etuudet entistä tarkemmin niitä tarvitseville. Uudistuksilla pyritään lisäämään myös yksilöllistä eläkesäästämistä. Pitkällä aikavälillä eläketurvaan tehtävien muutosten tavoitteena on vähentää valtion osuutta kokonaiseläketurvan kustannuksista.

Pienituloisten eläkeläisten aseman vahvistamiseen tähtää erityisesti uusi lakisääteinen lisäeläkejärjestelmä, State Second Pension (S2P), joka korvaa nykyisen SERPS-järjestelmän huhtikuussa 2002. Se on suunnattu matalapalkkaisten työntekijöiden eläketurvan parantamiseksi. SERPS-järjestelmään verrattuna eläkkeen tavoitetaso on kaksinkertainen alle 9 500 puntaa vuodessa ansaitsevilla. Mahdollisesti noin viiden vuoden kuluttua S2P-eläke on tarkoitus muuttaa tasaeläkkeeksi. Tällöin lakisääteinen eläketurva muuttuisi kokonaan tasaeläkkeeksi.

Kaikkein pienituloisimpien eläkkeensaajien toimeentulo on turvattu huhtikuusta 1999 alkaen vakuutusmaksuista riippumattomalla, tuloharkintaisella vähimmäistulotakuulla (Minimum Income Guarantee). Se on korkeampi kuin kansanvakuutusjärjestelmän peruseläke ja sitä tarkistetaan palkkojen kehityksen mukaan. Peruseläkettä puolestaan tarkistetaan hintojen kehityksen mukaan. Vähimmäistulotakuun irrottaminen peruseläkkeestä mahdollistaa pienituloisten aseman parantamisen ilman, että samalla korotettaisiin hyvin toimeentulevien eläkkeensaajien eläkkeitä.

Yksilöllisen eläkesäästämisen lisäämiseen tähtäävä laki osuuseläkkeistä tuli voimaan huhtikuussa 2001. Osuuseläke (stakeholder pension) on henkilökohtainen lisäeläke, joka on suunnattu erityisesti keskituloisille ja niille joilla ei ole ollut mahdollisuutta liittyä työnantajakohtaiseen eläkejärjestelmään tai joille henkilökohtainen lisäeläke on ollut liian kallis ratkaisu. Säästäminen on vapaaehtoista, mutta sitä tuetaan verotuksen kautta. Osuuseläkkeiden avulla hallituksen tavoitteena on myös lisätä yksilöllistä vastuuta eläketurvan järjestämisessä.

Uudistukset ovat tuoneet muutoksia myös muuhun eläketurvaan. Miehet ovat saaneet tasavertaisen oikeuden perhe-eläkkeisiin naisten kanssa. Samalla perhe-eläkkeet kuitenkin kohdistetaan entistä selvemmin lapsiperheille. Työkyvyttömyyseläkkeisiin tehtyjen muutosten tavoitteena on ihmisten kannustaminen entistä enemmän takaisin työelämään. Tähän tähtää mm. työkyvyttömyysetuuden myöntämiskriteereiden tiukentaminen. Vaadittavaa vakuutusmaksuaikaa rajattiin siten, että työkyvyttömyysetuus voidaan pääsääntöisesti myöntää vain niille, jotka vähän ennen työkyvyttömyyden alkamista ovat olleet työelämässä. Avioerotilanteessa puolison mahdollisuuksia taloudelliseen riippumattomuuteen entisestä puolisoista on parannettu. Nykyään avioerotilanteissa otetaan huomioon myös lakisääteisistä lisäeläkejärjestelmistä (SERPS/S2P) kanttuneet eläkeoikeudet.

Sisältö

TIIVISTELMÄ.....	1
SISÄLTÖ	3
1. JOHDANTO.....	5
2. YKSILÖLLISEN ELÄKESÄÄSTÄMISEN EDISTÄMINEN.....	5
2.1 OSUUSELÄKE, STAKEHOLDER PENSION (SHP).....	5
2.2 TIEDOTTAMISTA KARTTUNEESTA ELÄKETURVASTA PARANNETAAN	9
3. PIENITULOISTEN ELÄKELÄISTEN ASEMAN PARANTAMINEN	9
3.1 LAKISÄÄTEINEN LISÄELÄKE, STATE SECOND PENSION (S2P).....	9
3.2 VÄHIMMÄISTULOTAKUU (MINIMUM INCOME GUARANTEE).....	11
4. TYÖKYVYTTÖMYYSELÄKEUUDISTUS	12
5. KARTTUNEIDEN ELÄKEOIKEUKSIEN JAKAMINEN AVIOERON YHTEYDESSÄ.....	13
6. PERHE-ELÄKEUUDISTUS.....	14
KESKEISET LÄHTEET	15
LIITE: S2P –ELÄKKEEN KARTTUMINEN ERI TULORAJOILLA (%).....	16

1. JOHDANTO

Ison-Britannian hallitus julkaisi vuoden 1998 loppupuolella useita ns. vihreitä kirjoja, joissa esitettiin uudistuksia Ison-Britannian eläketurvaan. Osa hallituksen esittämistä uudistuksista on jo toteutunut ja osa on toteutumassa lähiaikoina.

Keskeisin uudistuksen kohta on vanhuuseläkeuudistus. Uudistus on erittäin laaja ja sitä on pidetty merkittävimpänä Ison-Britannian eläketurvan historiassa sitten Beveridgen, jonka suunnitelman pohjalta toteutettiin kansanvakuutusjärjestelmä vuonna 1948. Vanhuuseläkeuudistus perustuu Ison-Britannian hallituksen joulukuussa 1998 julkaisemaan ehdotukseen, 'vihreään kirjaan', vanhuuseläkkeiden ja koko eläkejärjestelmän rakennetta koskevaksi uudistukseksi. Vanhuuseläkeuudistuksen kaksi keskeistä kohtaa on osuuseläkejärjestelmän (stakeholder pension) perustaminen ja lakisääteisen SERPS -järjestelmän korvaaminen uudella lakisääteisellä lisäeläkejärjestelmällä, 'State Second Pension' (S2P). Osuuseläkkeitä koskeva laki tuli voimaan huhtikuussa 2001 ja S2P -eläkkeitä koskeva laki tulee voimaan huhtikuussa 2002. Vanhuuseläkkeitä koskevien uudistusten lisäksi Isossa-Britanniassa on tehty muutoksia on myös työkyvyttömyys- ja perhe-eläkkeisiin.

Lakisääteiseen eläketurvaan tehtävillä muutoksilla pyritään parantamaan pienituloisten asemaa. Samalla halutaan kuitenkin vahvistaa yksityisen lisäeläketurvan osuutta ja kannustaa yksilölliseen eläkesäästämiseen verotuksen kautta. Uudistusten tavoitteena on pitkällä aikavälillä vähentää valtion osuutta eläkemenoista, lisätä eläkesäästämistä ja yksilöllistä vastuuta eläketurvan järjestämisessä. Tavoitteena on muuttaa yksityisen ja julkisen sektorin suhdetta eläkemenojen rahoituksesta siten, että vuonna 2050 valtion osuus olisi 40 prosenttia ja yksityisen sektorin 60 prosenttia. Tällä hetkellä suhde on päinvastainen.

"If we do nothing many pensioners would face poverty in retirement, a prospect we are not prepared to tolerate. Everyone who can save for their retirement has a responsibility to do so. Only those who truly can't afford anything should rely on the state for their pension provision."
(Sosiaaliministeri Alistair Darling)

2. YKSILÖLLISEN ELÄKESÄÄSTÄMISEN EDISTÄMINEN

2.1 Osuuseläke, Stakeholder pension (SHP)

- Yksilöllinen ja vapaaehtoinen lisäeläke
- Maksuperusteinen järjestelmä
- Tuetaan verovaroin
- Hallintokulujen kattamiseen saa periä vain yhden prosentin vakuutetun rahaston

arvosta

- Minimimaksu 20 punttaa
- Maksamisen voi vapaasti keskeyttää ja aloittaa uudelleen

Yksi hallituksen keskeisistä tavoitteista on yksilöllisen eläkesäästämisen lisääminen. Henkilökohtaista eläkesäästämistä ovat varjostaneet 1980-luvun lopussa ja 1990-luvun alussa tapahtuneet henkilökohtaisten lisäeläkkeiden myyntiin liittyneet epäselvyydet. Henkilökohtaisia lisäeläkkeitä, joilla voi korvata lakisääteisen työeläkkeen tai työnantajakohtaisen lisäeläkkeen myyntiin sadoille tuhansille työntekijöille, joiden olisi ollut edullisempaa pysyä aikaisemmassa työnantajakohtaisessa eläkejärjestelmässä. Lisäksi henkilökohtaisten eläkejärjestelyjen suosiota on vähentänyt niiden korkeat kustannukset. Huomattava osa pieni- ja keskituloisten maksamista maksuista on saattanut mennä hallintokuluihin.

Osuuseläkejärjestelmä on hallituksen keskeinen väline pyrkimyksissä lisätä eläkesäästämistä. Osuuseläkejärjestelmä toteuttaa hallituksen tavoitetta luoda entistä vakaampi ja säädellympi yksityinen lisäeläkejärjestelmä. Tähän pyritään mm. yhtenäisillä laissa määrätyillä vähimmäisvaatimuksilla, joihin osuuseläkkeen tarjoajan on sitouduttava. Vähimmäisvaatimukseen sisältyy määräyksiä hallintokulujen suuruudesta, maksujen perimisestä ja tiedottamistoiminnasta. Osuuseläkejärjestelmien tarkoitus on helpottaa ja selkiyttää erityisesti pieni- ja keskituloisten kansalaisten eläkesäästämistä.

Osuuseläkkeitä (stakeholder pension) koskeva laki tuli voimaan 6.4.2001. Työnantajat, jotka eivät itse järjestä lisäeläketurvaa kaikille työntekijöilleen ovat 8.10.2001 alkaen velvollisia tarjoamaan työntekijöilleen jonkin osuuseläkejärjestelmän, johon ne myös perivät työntekijämaksut suoraan kunkin työntekijän palkasta. Työnantajan ei tarvitse osallistua kustannuksiin. Työntekijä voi myös valita jonkin muun kuin työnantajan tarjoaman vaihtoehdon. Tällöin työntekijä hoitaa maksuliikenteen itse maksamalla maksut suoraan valitsemaansa järjestelmään.

Uusi eläkelaki ei koske niitä työnantajia, joilla on vähemmän kuin viisi työntekijää. Järjestelmä ei myöskään koske niitä työnantajia, joiden kaikki työntekijät ansaitsevat alle vakuutusmaksujen alatulorajan (Lower Earnings Limit, LEL). Verovuonna 2001/2002 alatuloraja (LEL) on 72 punttaa viikossa, 3 744 punttaa vuodessa¹.

Järjestelmien toiminnan valvonnasta vastaavat 'Occupational Pensions Regulatory Authority' (OPRA) ja 'Financial Service Authority' (FSA). OPRA valvoo ennen kaikkea järjestelmien maksutoimintaa. FSA valvoo puolestaan osuuseläkejärjestelmien myynti-, markkinointi- ja neuvontatoimintaa. Huomiota kiinnitetään siihen, että osuuseläkejärjestelmistä markkinoille annettu tieto on riittävää ja asianmukaista. Lisäksi FSA:n tehtäviin kuuluu eläkerahastojen sijoitustoiminnan valvominen.

¹ Tulorajaa tarkistetaan hintaindeksillä huhtikuun alussa, jolloin verovuosi vaihtuu.

Osuuseläkkeen tarjoajana voi olla omaisuudenhoitohallinto² (trust) tai jokin muu FSA:n hyväksymä finanssipalveluja tarjoava instituutio (stakeholder manager), kuten pankki, vakuutusyhtiö tai asuntolainarahasto³.

Ennen toimintaansa eläkkeen tarjoajan tulee olla veroviranomaisen hyväksymä ja rekisteröity järjestelmää valvovan OPRA:n rekisteriin. Rekisteröityminen on ollut mahdollista lokakuusta 2000 alkaen. Rekisteröityessään järjestelmien on hyväksyttävä niille asetetut vähimmäisvaatimukset. Keskeisimpiä vaatimuksia, joihin eläkkeen tarjoajat rekisteröityessään sitoutuvat ovat:

- Hallintokulujen kattamiseen saa periä palkkiota vain säädetyn enimmäismäärän. Vuotuinen enimmäismäärä on 1 prosentti vakuutetun rahaston arvosta. Kyseisen maksun tulee kattaa normaalit toimintakulut ja yleisneuvonnan. Yksilöllisestä neuvonnasta perittävästä maksusta on sovittava erikseen vakuutetun kanssa
- Vakuutusmaksuja voi maksaa haluamanaan ajankohtana, joko säännöllisesti tiettyin aikavälein tai kertasummana. Minimimaksu on 20 punttaa
- Järjestelmää voi vaihtaa ilman siitä syntyviä lisäkustannuksia. Maksamisen voi myös keskeyttää ja aloittaa uudestaan ilman lisäkustannuksia
- Eläkkeen tarjoajien on tiedotettava vuosittain vakuutetuilleen maksetuista maksuista ja karttuneen rahaston määrästä. Lokakuusta 2001 alkaen tiedote tulee sisältämään myös esimerkkilaskelman tulevan kokonaiseläkkeen määrästä.

Osuuseläke on suunniteltu ensisijaisesti niille, joilla ei ole työnantajakohtaista tai henkilökohtaista lisäeläkettä ja jotka ansaitsevat 9 500 - 21 600 punttaa vuodessa. Kohde-ryhmään kuuluvat pienten ja keskisuuren yritysten työntekijät, yrittäjät, osa-aikatyöntekijät sekä lyhytaikaisissa työsuhteissa olevat.

Järjestelmä on nykyisiä henkilökohtaisia lisäeläkejärjestelmiä joustavampi, sillä maksamisen voi vapaasti keskeyttää ja aloittaa uudelleen. Myös vakuutusmaksun suuruutta voi muuttaa ilman siitä aiheutuvia lisäkustannuksia. Mikäli työnantaja perii maksut voi maksumäärää muuttaa vain puolen vuoden välein. Osuuseläkejärjestelmän vaihtaminen ilman lisäkustannuksia on myös mahdollista.

Osuuseläkkeiden myötä maksujen ja ansiotulojen välinen sidonnaisuus poistuu kaikista henkilökohtaisista eläkkeistä. Aiemmin henkilökohtaiset eläkkeet sisälsivät vaatimuksen veronalaisista ansiotuloista. Osuuseläkejärjestelmien vähimmäisvakuutusmaksu on 20 punttaa. Vakuutettu voi itse valita kuinka usein hän maksuja maksaa. Enimmäismäärä, jonka jokainen, jolla ei ole ansiotuloja voi maksaa on 3 600 punttaa vuodessa⁴. Työntekijä tai yrittäjä voivat maksaa myös tätä suurempia eläkemaksuja⁵. Tällöin maksurajat ovat samat kuin henkilökohtaisessa eläkkeessä ja maksujen suuruus on sidottu ikään: 17,5 % ansioista 35 ikävuoteen asti nouden asteittain 40 %:iin 61 – 74-vuotiailla⁶. Maksujen perusteena olevista ansioista on tehtävä selvitys viiden

.....
² Omaisuudenhoitohallinto on luottamushenkilöjäsenten (trustees) muodostama hallintoelin, joka on vastuussa eläkejärjestelmän toiminnasta.

³ Tällä hetkellä Opran rekisterissä on n. 50 osuuseläkkeiden tarjoajaa.

⁴ 3600 punnan rajaa tarkistetaan 3 vuoden välein.

⁵ Vuonna 1999 alle 5 % henkilökohtaisista eläkemaksuista ylitti 3600 punnan rajan.

⁶ Vakuutusmaksujen ansiotuloraja on 95 400 punttaa verovuonna 2001/02.

vuoden välein, joten 3600 punnan ylittäviä eläkemaksuja voi maksaa vielä 5 vuotta ansioiden päättymisen jälkeen.

Henkilöllä voi olla useampia lisäeläkejärjestelyjä samanaikaisesti. Myös työnantaja-kohtaiseen eläkejärjestelmään kuuluvalla työntekijällä on mahdollisuus osallistua henkilökohtaiseen eläkejärjestelmään⁷. Tällöin henkilökohtaisten eläkkeiden kokonaisvakuutusmaksut eivät kuitenkaan saa ylittää 3 600 punnan vuosirajaa.

Osuuseläkejärjestelmää tuetaan verotuksen kautta. Vakuutusmaksut ovat kokonaan verovähennyskelpoisia. Eläkemaksut maksetaan nettomääräisenä. Eläkemaksuista on vähennetty veroviraston myöntämä perusmäärä, joka on 22 prosenttia verovuonna 2001/2002, esim. 3600 punnan eläkemaksusta vakuutettu maksaa 2808 puntaa. Eläkkeen tarjoaja hakee vastaavan erotuksen verovirastolta ja siirtää sen vakuutetun eläkerahastoon. Mikäli vakuutetun veroprosentti on perusmäärää korkeampi on vakuutetun haettava lisävähennys erikseen verovirastolta⁸.

Rahasto karttuu kertyneiden vakuutusmaksujen ja niille saadun tuoton mukaan. Vakuutettu voi halutessaan itse valita sijoituskohteet.⁹ Osuuseläkejärjestelmillä on oltava eläkerahasto myös niille, jotka eivät halua tehdä valintaa eri sijoituskohteiden välillä. Sijoitustuottoa ei veroteta. Karttuneilla varoilla tulee ostaa eläke 50:n ja 75 ikävuoden välillä. Rahastoa voi myös halutessaan purkaa ennen eläkkeen ostamista veroviraston asettamien enimmäis- ja vähimmäisrajojen mukaisesti¹⁰.

Maksettavat etuudet ovat veronalaista tuloa. 25 prosentin kertakorvaus ennen eläkkeen ostamista tai ennen rahaston suoranaista purkua on kuitenkin mahdollista ottaa verovapaana.

.....
⁷ Työnantajakohtaiseen lisäeläkejärjestelmään kuuluva johtavassa asemassa oleva henkilö, jonka ansiotulot ovat yli 30 000 puntaa vuodessa ja joka yksin tai yhdessä yhtiökumppaneiden tai perheenjäsentensä kanssa omistaa enemmän kuin 20 prosenttia yhtiön osakepääomasta ei voi osallistua henkilökohtaiseen lisäeläkejärjestelmään ('controlling director').

⁸ **Tuloveroprosentit verovuonna 2001/2002:**

Verotettava tulo £	Veroprosentti
0 - 1 880	10 ("starting rate")
1 881 - 29 400	22 ("basic rate")
29 401 -	40 ("higher rate")

⁹ 6.4.2001 alkaen yksityiset eläkejärjestelmät ovat voineet tarjota sijoitusrahastoja yhtenä sijoitusvaihtoehtona yksilöllisten eläketilien (Individual Pension Accounts, IPA) kautta.

¹⁰ Enimmäismäärä on suunnilleen samansuuruinen kuin se indeksitarkistamaton vuosieläke (level annuity), jonka rahastolla kyseisellä hetkellä olisi voinut ostaa. Vähimmäismäärä on puolestaan 35 prosenttia enimmäismäärästä. Rahastosta nostettavia määriä tarkistetaan eläkkeen tarjoajan toimesta yleensä joka kolmas vuosi.

2.2 Tiedottamista karttuneesta eläketurvasta parannetaan

Lakisääteisen eläketurvan hallinnosta vastaavan sosiaaliministeriön (Department of Social Security) karttuneiden eläkkeiden tiedottamista koskevia säädöksiä muutetaan siten, että lokakuusta 2001 alkaen yksityisiä eläkkeitä tarjoavilla on mahdollisuus saada tieto asiakkaidensa lakisääteisten eläkkeiden määrästä entistä helpommin. Eläketietojen luovuttaminen kolmannelle osapuolelle vaati aiemmin vakuutetun hyväksynnän. Lakimuutoksen jälkeen tiedot voidaan luovuttaa ellei vakuutettu sitä erikseen kiellä. Tämä mahdollistaa sen, että yksityiset eläkelaitokset pystyvät vuosittain tiedottamaan kaikille vakuutetuilleen arvion kokonaiseläketurvan määrästä nyt ja eläkeiässä. Vakuutetuilla on tällöin puolestaan paremmat mahdollisuudet arvioida lisäeläketurvan tarvettaan.

3. PIENITULOISTEN ELÄKELÄISTEN ASEMAN PARANTAMINEN

3.1 Lakisääteinen lisäeläke, State Second Pension (S2P)

Parlamentti hyväksyi uudesta lakisääteisestä lisäeläkkeestä annetun lakiehdotuksen (Child Support, Pensions & Social Security Bill) 28.7.2000. Uusi lakisääteinen lisäeläkejärjestelmä, 'State Second Pension' (S2P), korvaa 6.4.2002 alkaen aiemman SERPS -järjestelmän. Tämän jälkeen eläkettä karttuu S2P -järjestelmän mukaan. Ennen verovuotta 2003/2004 eläkkeelle siirtyvät saavat eläkkeensä vielä kokonaan SERPS -järjestelmän mukaan. Tämän jälkeen eläkkeelle siirtyville maksetaan SERPS -eläkkeen lisäksi myös siihen mennessä karttunut S2P-eläke (ks. liite). Uuden eläkejärjestelmän tavoitteena on parantaa matalapalkkaisten työntekijöiden eläketurvaa¹¹. SERPS -järjestelmästä poiketen S2P -eläkkeeseen lasketaan hyvityksiä myös työkyvyttömyyden ja hoitoaikojen perusteella.

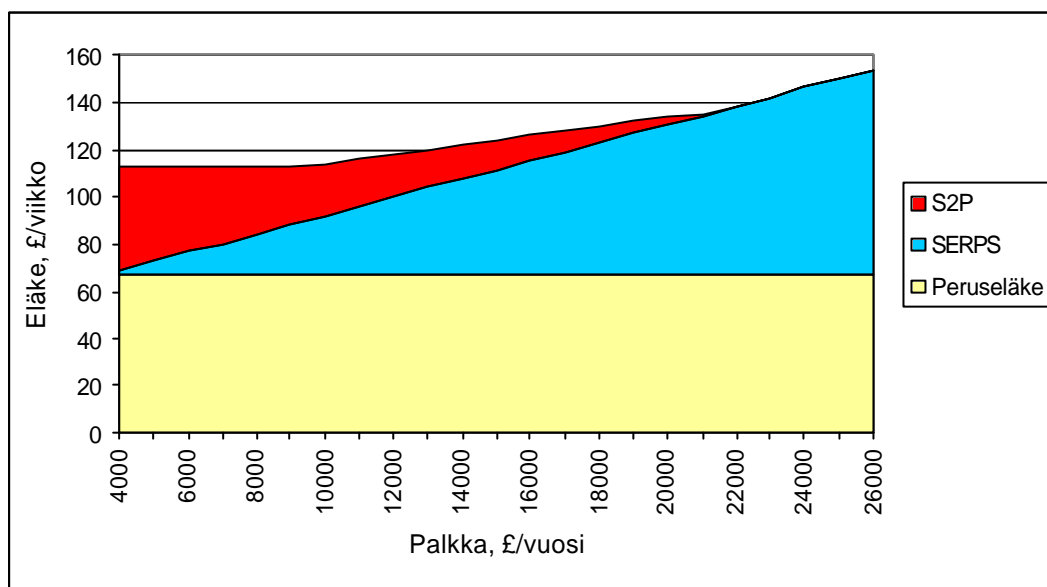
SERPS -järjestelmään verrattuna S2P-järjestelmä antaa paremman turvan alle 9 500 puntaa ansaitseville. Alle 9 500 punnan vuosituloilla eläkkeen tavoitetaso on kaksinkertainen SERPS:iin verrattuna. S2P -eläke on SERPS -eläkettä parempi kaikille enintään 21 600 puntaa vuodessa ansaitseville. Yli 21 600 puntaa vuodessa ansaitsevat saavat samantasoiset etuudet kuin nykyisestä SERPS -järjestelmästä.

Lakisääteisen lisäeläkejärjestelmän uudistus tullaan toteuttamaan kahdessa vaiheessa. Uudistuksen ensimmäisessä vaiheessa S2P on ansiosidonnainen. Eläkkeen tavoitetaso on 40 prosenttia palkasta alatulorajan (LEL, 3 744 puntaa verovuonna 2001/02) ja 9 500 punnan välisistä vuosituloista, 10 prosenttia palkasta tämän ylivälistä tuloista 21 600 punnan vuosituloihin asti ja 20 prosenttia tämän ylittävistä tuloista

.....
¹¹ Lakisääteiseen lisäeläkejärjestelmään kuuluvat vain palkansaajat, itsenäisiä yrittäjiä se ei kata.

ylempään rajatuloon (UEL, 29 900 puntaa verovuonna 2001/02) asti. Mikäli tulot ylittävät alatulorajan (LEL), mutta jäävät alle 9 500 puntaan vuodessa, lasketaan eläke 9 500 punnan vuositulojen mukaan. S2P -eläkkeeseen sisältyy siten vähimmäistaso, joka määräytyy uuden alatulokynnyksen, "Low Earnings Threshold" (LET), mukaan. Alatulokynnystä tarkistetaan maan keskipalkan muutosten mukaisesti. Lähtötaso 9 500 puntaa on verovuodelta 1999/2000¹². Alatulorajaa (LEL) ja ylätulorajaa (UEL) sen sijaan tarkistetaan edelleen kuluttajahintaindeksin muutosten mukaisesti.

S2P:n ansiosidonnaisuus on kuitenkin vain väliaikainen ratkaisu. Tulevaisuudessa se on tarkoitus muuttaa tasa-eläkkeeksi. Siirtymävaihe on vasta suunnitteilla ja on esitetty, että muutos tulisi voimaan aikaisintaan vuonna 2006. Muutos koskisi mahdollisesti niitä työntekijöitä, jotka kyseisenä vuonna ovat alle 46-vuotiaita. Tällöin kaikille tähän toiseen vaiheeseen kuuluville laskettaisiin lakisääteistä lisäeläkettä alatulokynnyksen (LET) mukaan.

Kuvio 1. Lakisääteinen eläke eri tulotasoilla

S2P -eläkkeeseen maksetaan hyvityksiä myös työkyvyttömyyden ja lapsen tai vammaisen henkilön hoitoaikojen perusteella. Alle 6-vuotiasta lasta tai työkyvyttöntä, jatkuvan avun tarpeessa olevaa henkilöä kotona hoitavat sekä työkyvyttömät, jotka ovat oikeutettuja pitkäaikaiseen työkyvyttömyysetuuteen (Incapacity Benefit, IB) tai vaikeasti työkyvyttömille maksettavaan avustukseen (Severe Disablement Allowance) saavat S2P-eläkkeeseen hyvitystä alatulokynnyksen (LET) mukaan, joka verovuonna 1999/2000 vastaa 9 500 punnan vuosituloista kertyvää eläkettä. Työkyvyttömyyden perusteella myönnettävän hyvityksen saamiseksi edellytetään lisäksi työssäkäyntiehdon täyttämistä: 10 prosenttia vakuutusaikaa koko työhistorian pituudesta ennen vanhuuseläkeiän täyttämistä.

¹² 10 500 puntaa verovuonna 2001/02. Katsauksessa käytetään verovuoden 1999/2000 alatulokynnystä, koska myös Isossa-Britanniassa vastaavaa lukua käytetään yleisesti S2P-järjestelmästä puhuttaessa, varsinkin kun järjestelmä ei ole vielä tullut voimaan.

S2P -lakisääteinen lisäeläke on samoin kuin SERPS mahdollista korvata työnantaja-kohtaisilla tai henkilökohtaisilla eläkejärjestelyillä. Korvaavaan järjestelmään maksettavat hyvitykset määräytyvät suhteessa työntekijän vakuutusmaksujen ala- ja ylätulorajan välisistä tuloista¹³. Näin myös niiden työntekijöiden osalta, joiden ansiotulot jäävät alle rajatulokynnyksen (LET). Kyseiseen ryhmään kuuluvat työntekijät ovat oikeutettuja S2P -etuuteen siltä osin kuin heidän ansionsa jäävät alle 9 500 punnan (verovuoden 1999/2000 tasossa).

S2P:n uudistuksen toisessa vaiheessa lakisääteistä lisäeläkettä korvaavien järjestelmien oletetaan yleistyvän, koska maksut tulevat olemaan ansioihin suhteutettuja, mutta etuudet ovat kaikille tasasuuruiset. Lisäksi korvaaviin järjestelmiin maksettavat hyvitykset maksetaan jatkossakin vakuutettujen todellisten ansiotulojen mukaan tasa-eläkejärjestelmästä huolimatta.

3.2 Vähimmäistulotakuu (Minimum Income Guarantee)

Kaikkein pienituloisimpien eläkkeensaajien toimeentulo on huhtikuusta 1999 alkaen turvattu tulo- ja varallisuusharkintaisella vähimmäistulotakuulla (Minimum Income Guarantee, MIG). Avustus on yksinäiselle 60-74-vuotiaalle 92,15 puntaa viikossa ja naimisissa olevalle vastaavasti 140,55 puntaa (verovuonna 2001/02). Vähimmäistulotakuu on porrastettu hakijan iän mukaan ja se on korkeampi vanhemmilla ikäryhmillä. Eläkeläinen, jonka eläke- ja muut tulot jäävät alle kyseisten määrien voi hakea avustusta. Vähimmäistulotakuun hakijan on oltava 60 vuotta täyttänyt, hän ei ole toisessa tai hänen keskimääräinen työaikansa ei ylitä 16 tuntia viikossa ja hänen varallisuutensa eivät ylitä niille asetettua rajoja. Verovuonna 2001/02 alle 6 000 punnan säästöt eivät vaikuta avustuksen määrään. Tämän ylittävät säästöt 12 000 puntaan asti pienentävät vähimmäistulotakuun määrää, jonka jälkeen avustusta ei makseta.

Vähimmäistulotakuu on korkeampi kuin kansanvakuutuksen peruseläke, joka on 72,50 puntaa viikossa verovuonna 2001/02. Lisäksi vähimmäistulotakuuta tarkistetaan palkkojen kehityksen mukaan, kun kansanvakuutusjärjestelmän peruseläkkeitä tarkistetaan kuluttajahintaindeksin muutosten mukaisesti. Vähimmäistulotakuun irrottaminen peruseläkkeestä mahdollistaa kaikkein pienituloisimpien aseman parantamisen ilman, että korotetaan samalla hyvin toimeentulevien eläkkeensaajien eläkkeitä.

¹³ Jos työntekijä kuuluu työnantajan etuusperusteiseen eläkejärjestelmään on alennus työntekijän maksusta tällä hetkellä 1,6 % ja työnantajan maksusta 3 % eli yhteensä 4,6 prosenttiyksikköä vakuutusmaksujen ala- ja ylätulorajan välisistä tuloista. 6.4.2002 alkaen alennus on yhteensä 5,1%. Työntekijän maksualennus säilyy muuttumattomana. Jos taas työntekijä kuuluu työnantajan maksuperusteiseen eläkejärjestelmään on maksualennus yhteensä 2,2 prosenttiyksikköä, josta työntekijän osuus 1,6 prosenttiyksikköä. 6.4.2002 alkaen alennus on yhteensä 2,6 %, työntekijän osuuden pysyessä muuttumattomana. Lisäksi sosiaaliministeriö maksaa suoraan maksuperusteiseen eläkejärjestelmään työntekijän iän mukaan määräytyviä hyvityksiä. Verovuonna 2001/02 maksualennus ja hyvitys on yhteensä 2,2 - 9,0 % ja 6.4.2002 alkaen 2,6 - 10,5 %. Henkilökohtaisiin eläkejärjestelmiin maksettavat hyvitykset ovat tällä hetkellä 3,8 - 9,0 % sosiaalivakuutusmaksujen ala- ja ylätulorajojen välisestä palkasta ja 6.4.2002 alkaen 4,2 - 10,5 % (työnantaja ja työntekijä maksavat alentamattomia vakuutusmaksuja).

4. TYÖKYVYTTÖMYYSELÄKEUUDISTUS

Työkyvyttömyyseläkeuudistusta on toteutettu Isossa-Britanniassa hallituksen ohjelmalla: *"Work for those who can, security for those who cannot"*.

- Etuudenhakijoiden yksilöllinen ja kokonaisvaltainen neuvontapalvelu ja kannustaminen takaisin työelämään

Hallituksen tavoitteena on aktivoida ihmisiä entistä enemmän takaisin työelämään. Osana tätä aktivoimistoimenpidettä on Isossa-Britanniassa kesäkuussa 1999 aloitettu kokeilu keskitetystä neuvontapalvelujärjestelmästä ('ONE service'), jonka tavoitteena on etuudenhakijoiden yksilöllisempi ja kokonaisvaltaisempi palvelu. Tällä hetkellä palvelua testataan 12 paikkakunnalla ja kokeilu jatkuu maaliskuulle 2002. Kyseinen palvelu on tarkoitettu 16-59-vuotiaille etuudenhakijoille, jotka eivät ole työssä tai jotka työskentelevät vähemmän kuin 16 tuntia viikossa ¹⁴. Keskeinen osa uutta järjestelmää on henkilökohtainen neuvonta ja haastattelu, jossa selvitetään etuudenhakijoiden mahdollisuudet palata työelämään ja oikeudet erilaisiin etuuksiin.

Osana aktivoimistoimenpiteitä on hallituksen aiemmin arvostelema työkyvyttömyyden arviointimenettelyn nimen muuttaminen. Hallitus on kritisoinut sitä, että 28:n työkyvyttömyysviikon jälkeen tapahtuva työkyvyn arviointi suhteessa kaikkeen työhön ('all work test') kiinnittää liiaksi huomion työkyvyttömyyteen eikä ota huomioon jäljellä olevaa työkykyä. Hallituksen mielestä työkyvyttömyyden arvioinnista tulee siirtyä työkykyisyyden arviointiin. Huhtikuussa 2000 testin nimi muutettiin myönteisemmäksi ('Personal Capability Assessment'), mutta muutoin testiä ei kuitenkaan muutettu. Tavoitteena on kuitenkin entisen ajatusmallin muuttaminen, että henkilö testin "läpäisytään" olisi kykenemätön mihinkään työhön. Erityisesti ONE-pilottialueilla huomiota kiinnitetään siihen mitä henkilö pystyy tekemään työkyvyttömyydestään huolimatta ja henkilöä pyritään kannustamaan takaisin työelämään. Kokeilualueilla laaditaan lääketieteellisen arvion lisäksi raportti henkilön toimintakyvystä (Capability Report), jossa selvitetään mihin toimenpiteisiin on ryhdyttävä esim. työpaikoilla, jotta henkilö voisi palata työelämään.

- Etuuksien kohdistaminen eniten tarpeessa oleville ja työkyvyttömyysetuuden myöntämiskriteereiden tiukentaminen

6.4.2001 voimaan tulleissa uudistuksissa oikeutta työkyvyttömyysetuuteen (Incapacity Benefit, IB) tiukennettiin rajaamalla vaadittavaa vakuutusmaksuaikaa. Työkyvyttömyyseläkkeen alkuperäistä merkitystä sairauden vuoksi poisjäävän työansion korvaajana halutaan korostaa ja eläke kohdistetaan niille, jotka ovat olleet ansiotyössä lähiaikoina ennen sairastumista. IB-etuuden saamiseksi edellytetään, että vakuutusmaksut tulee olla maksettuna yhtenä vuonna kolmen sairautta edeltävän verovuoden

¹⁴ ONE-palvelun kautta haetaan seuraavia etuuksia: työttömyysavustus, toimeentulotuki, työkyvyttömyysetuus, vammaisen henkilön hoidosta maksettava avustus, työkyvyttömyysavustus, leskelle maksettavat etuudet, asumistuki.

aikana. Vakuutusaikaa korvaavaa aikaa ei oteta huomioon¹⁵. Aiemmin etuuden saamiseksi edellytettiin, että vaadittavat vakuutusmaksut oli maksettu jonakin verovuonna.

Hallitus haluaa myös estää, ettei työkyvyttömyyseläkettä käytetä täydentämään yksityisistä lisäeläkejärjestelmistä hankittua varhennettua vanhuuseläkettä. Jatkossa työnantajakohtaiset ja yksilölliset lisäeläkkeet pienentävät IB-etuutta 50 prosentilla, mikäli ne ylittävät 85 punttaa viikossa. Aikaisemmin muita eläketuloja ei ole vähennetty työkyvyttömyyseläkkeestä.

Vaikeasti työkyvyttömille maksettavaa avustusta (Severe Disablement Allowance) ei enää makseta uusille hakijoille huhtikuun 2001 jälkeen. Kyseessä on vähimmäisetuus, jota maksettiin sellaisille työkyvyttömille, joilla ei ollut riittävästi vakuutusmaksukausia vakuutusmaksuihin perustuvan työkyvyttömyyseläkkeen saamiseksi. Uudistuksen jälkeen alle 20-vuotiaille (alle 25-vuotiaille, jos opiskelija) voidaan kuitenkin maksaa työkyvyttömyysetuutta ilman vaadittavia vakuutusmaksuaikoja. Sen sijaan 20 vuotta täyttäneiden on haettava toimeentulotukea, mikäli oikeutta työkyvyttömyyseläkkeeseen ei ole. Hallitus katsoo, että yli 20 vuotta täyttäneillä on ollut mahdollisuus olla työelämässä ja saada oikeus IB-etuuteen.

Huhtikuusta 2001 alkaen kaikkein vähävaraisimmille, alle 60-vuotiaille toisen henkilön jatkuvan avun tarpeessa oleville aletaan maksaa työkyvyttömän tulotakuuta (Disability Income Guarantee, DIG). Työkyvyttömän tulotakuu on 142 punttaa viikossa yksinäiselle ja 186,80 punttaa viikossa naimisissa olevalle.

5. KARTTUNEIDEN ELÄKEOIKEUKSIEN JAKAMINEN AVIOERON YHTEYDESSÄ

Eläkeoikeuksien jakamista koskevia uusia säännöksiä on sovellettu 1.12.2000 alkaen ja sen jälkeisiin avioeroihin. Uudistuksella pyritään aiempaa oikeudenmukaisempaan lopputulokseen lisäämällä mahdollisuuksia taloudellisen riippumattomuuteen entisestä puolisoista (ns. 'clean break').

Yksityiset eläkkeet on aiemmin ollut mahdollista ottaa huomioon omaisuuden osituksessa, joko hyvittämällä toiselle puolisolle jäävä eläkepääoma muulla omaisuudella tai korvamerkitsemällä osa eläkepääomasta toiselle puolisolle. Uudistuksen jälkeen myös SERPS- ja S2P-eläkeoikeus tulee jaettavaksi.

Aiemmin toinen eronneista puolisoista sai oikeuden määräämän osuuden entisen puolisonsa eläkkeeseen vasta, kun tämä jäi eläkkeelle ja eläkeoikeus säilyi vain entisen puolison elinajan. Edellytyksenä oli lisäksi, ettei hyvityksen saava puoliso ollut solminut uutta avioliittoa. Uusien sääntöjen mukaan eläkeoikeuden jakaminen voidaan tehdä välittömästi avioeron yhteydessä. Eläkeoikeuksien jakaminen koskee lakisääteistä ansioeläkettä (SERPS/S2P) sekä työnantajakohtaisia ja henkilökohtaisia lisä-

¹⁵ Poikkeuksen muodostavat ne, jotka ovat hakeneet vammaisen henkilön hoidosta maksettavaa avustusta (Invalid Care Allowance)

eläkkeitä, kuten osuuseläkkeitä. Puolisot voivat sopia eläkeoikeuksien jakamisen korvaamisesta myös muulla tavoin.

6. PERHE-ELÄKEUUDISTUS

Perhe-eläkettä koskeva uudistus tuli voimaan 9.4.2001. Uudistuksen seurauksena miehet saivat tasavertaisen oikeuden perhe-eläkkeisiin naisten kanssa. Aiemmin vain naisilla on ollut oikeus lakisääteisiin leskeneläkkeisiin. Samalla kuitenkin leskeneläke kohdistetaan entistä selvemmin lapsiperheille. Muilla on oikeus eläkkeeseen vain tilapäisesti.

Leskelle maksettavan kertakorvauksen, Bereavement Payment' (aiemmin Widow's Payment), määrä nousee kaksinkertaiseksi, 2 000 puntaan, ja se maksetaan myös miesleskille.

Leskiäidin avustuksen nimi (Widowed Mother's Allowance) muuttuu leskivanhemman avustukseksi (Widowed Parent's Allowance) ja sitä maksetaan myös miehille. Kyseisen lapsen huoltajalle maksettava etuus pysyy muutoin samana. Se muodostuu peruseläkkeestä ja SERPS/S2P-eläkkeestä.

Uudistuksen jälkeen leskeneläkettä, 'Bereavement Allowance' (aiemmin Widow's Pension), maksetaan 12 kuukauden ajan puolison kuolemasta niille 45 vuotta täyttäneille nais- tai miesleskille, joilla ei ole huollettavia lapsia. Eläke muodostuu pelkästä peruseläkkeestä. SERPS/S2P-järjestelmästä leskeneläkettä ei enää makseta.

Leskivanhemman avustusta tai leskeneläkettä saanut edunsaaja, joka ei ole solminut uutta avioliittoa, on eläkeiän saavuttaessaan mahdollisuus edunjättäjän SERPS/S2P-eläkkeeseen.

SERPS -järjestelmästä maksettavaa leskeneläkettä tullaan pienentämään asteittain niin, että ne joiden edunjättäjä saavuttaa eläkeiän 6.10.2002 - 6.10.2010 tulevat saamaan nykyistä pienemmän SERPS-leskeneläkkeen. Alunperin muutoksen piti tulla voimaan 6.4.2000, mutta sosiaaliministeriön myöhästyneen ja väärän tiedottamisen johdosta uudistus tulee voimaan 6.10.2002 alkaen¹⁶. Muutos tulee tapahtumaan asteittain siten, että leskeneläke pienenee 10 prosenttiyksikköä joka toinen vuosi, jolloin 6.10.2010 ja sen jälkeen leskeksi jääneet saavat vain 50 prosenttia edunjättäjän karttuneesta eläkeoikeudesta tai maksussa olleesta vanhuuseläkkeestä. Siirtymäsäännökset koskevat vain SERPS-eläkettä. S2P-järjestelmästä maksettava leskeneläke tulee olemaan korkeintaan 50 prosenttia edunjättäjän eläkeoikeudesta tai vanhuuseläkkeestä.

¹⁶ Hallitus teki jo vuonna 1986 päätöksen siitä, että SERPS:istä maksettavat leskeneläkkeet puolitetaan huhtikuusta 2000 alkaen. Sosiaaliministeriö unohti kuitenkin tiedottaa muutoksesta ajoissa. Lisäksi asiasta jaettiin useille vakuutetuille väärää informaatiota. Useat vakuutetut olisivat tehneet vaihtoehtoisia järjestelyjä, mikäli olisivat tienneet kyseisestä muutoksesta ajoissa. Tästä johtuen hallitus päätti lykätä leskeneläkkeisiin tehtävää leikkausta.

KESKEISET LÄHTEET

Child Support, Pensions and Social Security Act 2000. Acts of the UK Parliament. Her Majesty's Stationery Office.

Department of Social Security. Internet kotisivut osoitteessa: www.dss.gov.uk

Financial Services Authority. FSA. Internet kotisivut osoitteessa: www.fsa.gov.uk

Inland Revenue. Internet kotisivut osoitteessa: www.inlandrevenue.gov.uk

Occupational Pensions Regulatory Authority. Internet kotisivut osoitteessa: www.opra.gov.uk/

PSO2 Personal Pension Schemes. A guide for members of tax approved schmes. Inland Revenue. The Pension Schemes Office (PSO).

Welfare Reform and Pensions Act 1999. Acts of the UK Parliament. Her Majesty's Stationery Office.

LIITE: S2P -ELÄKKEEN KARTTUMINEN ERI TULORAJOILLA (%)

Eläkkeellesiirtymisvuosi	£3 744(LEL) - £9500 (LET)*	£9 501 - £21 600**	£21 601** - £29 900 (UEL)
2003-04	46/25	11,50/25	23,0/25
2004-05	45/26	11,25/26	22,5/26
2005-06	44/27	11,00/27	22,0/27
2006-07	43/28	10,75/28	21,5/28
2007-08	42/29	10,50/29	21,0/29
2008-09	41/30	10,25/30	20,5/30
2009-10	40/31	10/31	20/31
2010-11	40/32	10/32	20/32
2011-12	40/33	10/33	20/33
2012-13	40/34	10/34	20/34
2013-14	40/35	10/35	20/35
2014-15	40/36	10/36	-
...
2020-21	40/42	10/42	-
2021-22	40/43	10/43	-
2022-23	40/44	10/44	-
...
2027-28 →	40/49	10/49	-

* (£10 500 verovuonna 2001/02), ** (£24 000 verovuonna 2001/02)

Oheisessa taulukossa on esitetty S2P -eläkkeen karttumisprosentit eri eläkkeellesiirtymisvuosina ja tulotasoilla (tavoitetaso/vakuutusvuodet). Karttumiskerros vaihtelee eläkkeellesiirtymisvuodesta riippuen. Lisäeläkettä on voinut kartuttaa vuodesta 1978 lähtien ja eläkettä karttuu 16 ikävuodesta alkaen. Ensimmäisellä tulovälillä S2P -eläkkeen tavoitetaso on kaksinkertainen SERPS -eläkkeeseen verrattuna (40 %), toisella välillä puolet SERPS -tavoitetasosta (10%) ja kolmannella sama kuin nykyisessä SERPS -eläkkeessä (20%). Kyseiset tavoitetasot saavutetaan vuoden 2009 huhtikuun jälkeen. Tätä ennen voimassa on SERPS -järjestelmää vastaavat siirtymäsäännökset. Vuoden 1986 eläkeuudistuksella SERPS -eläkkeen määräytymistä muutettiin niin, että vuoden 2000 jälkeen eläkkeelle jäävien tavoitetaso pienenee asteittain 25 %:sta 20 %:iin vuoteen 2009 mennessä. Koska SERPS -eläkkeen tavoitetaso olisi ollut yli 20 % ennen vuotta 2009 eläkkeelle jäävillä, on 20 prosentin ylitystä vastaava määrä lisätty myös S2P-eläkkeeseen ja tavoitetaso on kyseisinä vuosina ensimmäisessä tulorajassa yli 40% ja toisessa yli 10%.

Tulorajat määräytyvät seuraavalla tavalla:

40 %:n mukaan eläkettä karttuu alatulokynnyksen (LET) alle jääville tuloille. Tämän ylittävät tulot 10 %:n mukaan seuraavaan rajaan asti: (3 x LET – 2 x LEL). 20 %:n mukaan tämän ylittävät tulot ylätulorajaan (UEL) asti. Ala- ja ylätulorajaa tarkistetaan hintaindeksillä, kun taas alatulokynnystä tarkistetaan ansiotulojen kehityksen mukaan. Tulorajojen erilaisista tarkistuksista johtuen on arvioitu, että 20%:n karttuma tulee poistumaan vuoteen 2014 mennessä ja 10 %:n karttuma vuoteen 2074 mennessä. Kyseisiin arvioihin vaikuttavat tulevaisuuden hinta- ja ansiokehitys.

Eläketurvakeskuksen ajankohtaiskatsaukset vuonna 2001

1/2001	Eläke- ja muun sosiaaliturvan kehittäminen
2/2001	Katsaus vuoden 1999 vastuunjakoon
3/2001	Eläkkeistä ulkomailla: Saksassa vireillä oleva eläkeuudistus
4/2001	Eläke- ja muun sosiaaliturvan kehittäminen
5/2001	Eläkkeistä ulkomailla: Ison-Britannian eläkeuudistus